

Castell de Rupit

Rupit i Pruit

Ubicació

Comarca:	Osona
Lloc/Adreça:	Nucli urbà de Rupit
Emplaçament	Al bell mig del nucli urbà de Rupit, entre els carrers del Fossar, Coll del Castell i Bac de l'Era
Alçada:	889 m.s.n.m

Coordenades:

Latitud:	42.02451
Longitud:	2.46643
UTM Est (X):	455828
UTM Nord (Y):	4652635

Classificació

Número de fitxa	08901 - 113
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval Modern Popular
Segle	XI-XVII
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Enrunat.
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIN
Tipus de protecció:	BCIL
Observacions protecció:	BCIN / Monument històric / 1334-MH / R-I-51-5622 / Decret / 22/04/1949 / BOE / 05/05/1949 BCIL / Catàleg de béns a protegir de Rupit i Pruit / Aprovat definitivament per la Comissió Territorial d'Urbanisme de la Catalunya Central / 23/05/2014
Número inventari	IPA 1504
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Difícil

Ús actual:	Cultural
Titularitat	Pública
Titular:	Ajuntament de Rupit i Pruit
Fitxes associades:	
<u>Jaciment del castell de Rupit</u>	
<u>Can Pahisa</u>	
<u>La torre del moro del castell de Rupit</u>	
<u>Notaria Soler - Antic Palau</u>	
Autoria de la fitxa	Adriana Geladó Prat
Data de registre de la fitxa:	dl., 07/12/2020 - 17:42

Descripció

Les restes del castell de Rupit estan situades al bell mig del nucli urbà de la vila, dalt d'un penyal rocós de planta irregular. Es troba envoltat pels edificis que es van construir arran d'aquesta formació rocosa i està delimitat pels carrers del Fossar, Coll del Castell, Bac de l'Era i la plaça dels Cavallers.

Les restes conservades ocupen una superfície d'uns 300 metres quadrats. Es tracta de fragments de diversos murs bastits amb pedra desbastada de mida petita, alguns d'ells assentats damunt la roca natural del terreny. Destaca un mur situat a l'extrem nord-est del penyal, assentat a la roca. Presenta uns 5 metres d'amplada per 8 d'alçada i 2 de profunditat, està bastit amb carreus, sense cap obertura i compta amb un arc de descarrega que reparteix el pes de la construcció. També es conserven algunes restes de mur relacionades amb la muralla que tancaria la vila per la banda sud-est. Aquestes restes baixen des del castell per la banda de llevant, travessant el carrer del Coll del Castell i les cases del poble. A la part superior del turó hi ha algunes restes de murs interiors de l'edifici i, en diferents alçades, trams dels murs perimetrals que el delimitaven. La resta d'estructures es situen al subsòl tant del turó com de les cases situades a la seva part inferior (banda de llevant i migdia del turó). Algunes d'aquestes cases integren murs i estructures del castell, relacionades amb la muralla del recinte jussà.

Història

Inicialment, el castell de Rupit era un dels punts de control territorial del castell de Fàbregues (juntament amb el castell de Fornils) donada la gran extensió del seu terme. El castell rupitenc integrava les parròquies de Sant Joan de Fàbregues i Sant Andreu de Pruit.

La primera referència documental relacionada amb la construcció apareix en la venda d'unes cases situades prop del castell de Rupit, datada l'any 959. Posteriorment, l'any 1019, els marmessors del vescomte Ramon d'Osona fan donació del castell de Rupit al seu fill Bermon, vescomte també. L'any 1021, mitjançant el testament del vescomte, tenim notícia dels límits del castell. Limitava a orient amb el riu Amer, a migdia amb el coll d'Osor, a ponent amb el coll de Sau i a tramuntana amb dues muntanyes (la Roca de Cabrera figura també com a frontera). Finalment, encara dins del segle XI, el castell es torna a mencionar en el testament del bisbe d'Urgell Eribau o Eriball, fill del vescomte Ramon, datat l'any 1040. En aquest mateix any, un net del vescomte Ramon d'Osona esdevé el primer vescomte de Cardona, iniciant així la nissaga dels Cardona amb la inclusió de la jurisdicció del castell de Rupit.

Durant el segle XII es documenten algunes mencions més al castell (anys 1131 i 1134), tot i que el més destacable és la formació de la vila de Rupit a finals de la centúria o a principis del segle XIII. És en aquest

segle, concretament a partir de l'any 1276, que el castell passa a mans d'una branca secundària de la família vescomtal de Cardona, on els nous senyors ja no eren vescomtes.

Els documents del segle XIV ens permeten esbrinar que alguns dels membres de la família Cardona van residir al castell, fent-hi obres d'adequació. En la documentació de la primera meitat de la centúria consten deutes relacionats amb materials constructius i tasques de construcció per part d'obriers de Rupit. L'any 1369, el castell i el senyoriu de Rupit passen a mans de la família Cruïlles, que en seran els propietaris fins l'any 1681, quan es crea el títol de marquès de Rupit.

L'any 1427, un fort terratrèmol amb epicentre a Olot va saccejar tota la zona afectant probablement el castell, tot i que no n'hi ha constància documental. Pels voltants de l'any 1462, els petits exèrcits de pagesos remenses dirigits per Francesc de Verntallat van atacar el castell i la vila de Rupit, dins del context de la guerra Civil catalana (1462-1472). És força probable que un cop finalitzada la guerra el castell fos abandonat, tot i que els documents referits al castell continuen durant el segle XVI i principis del XVII. També tenim constància que, dins del conflicte bèl·lic de la guerra dels Segadors (1640-1652), les tropes castellanques saquejaren i cremaren la vila de Rupit. Finalitzat aquest conflicte, les referències documentals de castell desapareixen. En darrer terme, l'any 1681 el rei Carles II crea el títol de marquès de Rupit i l'otorga a Francesc Antoni de Bournonville (el castell havia passat a mans d'aquesta família l'any 1658). En l'actualitat, Fabiola de Silva y Mora és l'onzena marquesa de Rupit.

En darrer terme cal mencionar que, segons un capbreu datat l'any 1379, per entrar al recinte del castell hi havia el portal de Sant Joan. La seva localització no s'especifica, tot i que podria estar situat entre les cases de can Bigorra i can Xicó. Al mateix temps, i a mode d'hipòtesi, es creu que hi havia un altre portal d'accés al recinte tancat de la vila, el qual estaria situat al carrer del Manyà.

Bibliografia

ADELL I GISBERT, Joan Albert [et al.] (1984). *Osona II*. Col. Catalunya Romànica, 3 Barcelona: Enciclopèdia Catalana, p. 459-460.

BANÚS I BLANCH, Miquel (1986). *Rupit, pàgines de la seva història*. Barcelona: Montblanc-Martín, p. 30-39, 41-42, 48-49, 50.

CATALÀ I ROCA, Pere (1990). *Els Castells catalans*. Barcelona: Rafael Dalmau editor, vol. IV, p. 898-903.

CROSAS, Carles; SOLÀ, Joan; DOMINGO, Gemma (2014). *Catàleg de béns a protegir. Text refós*. Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Rupit i Pruit. Consultat 12 novembre 2020, des de <https://dtes.gencat.cat/rpucportal/> Núm identificació U02.

NOGUERA, Antoni (1964). *Collsacabra*. Barcelona: Selecta, p. 121-123, 210, 226, 233.

ORDEIG I MATA, Ramon (1999). *Els comtats d'Osona i Manresa*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, col. Catalunya carolíngia, 4, segona part (p. 628-629).

PARÉS I GANYET, Quirze (1985). *La despoblació rural i les masies del Collsacabra*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, p. 389, 486, 487.

PÍRIZ I GONZÁLEZ, Eduard (2020). *Estudi històric-arqueològic del castell de Rupit. Memòria de la intervenció arqueològica al castell de Rupit (Osona)*. Expedient: 747 K121 N-636 2019-1-23853. Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, Ajuntament de Rupit i Pruit.

SERRA I CLOTA, Assumpta (1990). *La comunitat rural a la Catalunya Medieval: Collsacabra (S. XIII-XVI)*. Col. L'Entorn, 18. Vic: Eumo Editorial, p. 26, 27, 29, 100-102, 147, 189-190.

SERRA I CLOTA, Assumpta (1993-1994). *Memòria de les campanyes de prospeccions arqueològiques en el sector Rupit-St Joan de Fàbregues*. Consultat 13 novembre 2020, des de <http://calaix.gencat.cat/handle/10687/428473>, p. 79.

SERRA I CLOTA, Assumpta (2017). “Organització territorial de l’administració politicomilitar al Collsacabra (S. X-XIII)”. *Ausa*, XXVIII, núm. 179, p. 156-158, 160, 161, 165, 166, 174-175, 184.

SOLÀ, Fortià Prev. (1933). *El Cabrerès*. Barcelona: [s.n.], p. 82-84.

Enllaços d'interès:

<http://invarquit.cultura.gencat.cat/>

